

PORÓD RODZINNY Z PERSPEKTYWY OJCA DZIECKA

THE FAMILY BIRTH FROM THE PERSPECTIVE OF THE FATHER

Agnieszka Berkau¹, Sara Suchowiak¹, Katarzyna Plagens-Rotman²

¹ Wydział Nauk o Zdrowiu, kierunek: położnictwo (licencjat II rok), Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

² Katedra Zdrowia Matki i Dziecka, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

STRESZCZENIE

Wstęp. Obecność partnera, a zarazem ojca dziecka przy porodzie staje się powszechna w położnictwie. Jednym z warunków wspólnego rodzenia jest autentyczna więź łącząca oboje małżonków, która w trakcie wspólnego przeżywania ciąży i porodu znacznie się umacnia. Wiąż ta stanowi wielopłaszczyznowy obszar interakcji między żoną a mężem.

Cel. Celem pracy było przedstawienie ojca jako osoby aktywnie uczestniczącej w porodzie rodzinnym.

Materiał i metody. Dla potrzeb badawczych wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Narzędzie badawcze to własnej konstrukcji kwestionariusz ankiety zbudowany z 25 pytań. Badaniami objęto grupę 101 ojców, którzy brali udział w porodzie rodzinnym w Ginekologiczno-Położniczym Szpitalu Klinicznym UM w Poznaniu w grudniu 2015 roku oraz styczniu 2016 roku.

Wyniki. Ponad połowa par – 54% swoją decyzję o obecności partnera przy porodzie podjęła przed ciążą, 42% – w trakcie trwania ciąży, natomiast zaledwie 4% – w oddziale porodowym.

Wnioski. Wspólny poród wpływa pozytywnie na więzi partnerskie, jeśli decyzja o uczestnictwie partnera została podjęta wspólnie.

Słowa kluczowe: poród rodzinny, ojciec, partner przy porodzie.

ABSTRACT

Introduction. The presence of a partner – a father during the labour is becoming more and more common in obstetrics. One of the condition of partner-assistant birth is the real bond between spouses which can strengthen during such birth. That bond constitutes the multidimensional field in which a wife and a husband interact.

Aim. the aim of the paper is to present a father as a person who is actively engaged in family birth.

Material and methods. to conduct the study a diagnostic survey was used. It was a self-made survey consisting of 25 questions. In the research there was a group of 101 fathers who participated in partner-assistant birth in the Obstetrics and Gynaecology Hospital of AMU in Poznań. The study was conducted from December 2015 to January 2016.

Results. more than a half of couples (54%) took the decision of family birth before pregnancy. 42% of them decided on that during pregnancy and only 4% in a maternity unit.

Conclusions. family birth has a positive influence on the bond between partners when the decision about it was jointly taken.

Keywords: family birth, father, partner at the birth.

Wstęp

Poród rodzinny to we współczesnym świecie codzienność i nikogo już nie dziwi obecność mężczyzny w sali porodowej. Wiadomym jest, że to kobieta stoi w centrum tego wydarzenia i jej potrzeby są najważniejsze, ale należy zaznaczyć szczególną rolę partnera, zaangażowanego w sprawy nie tylko związane z ciążą, ale również z porodem z perspektywy partnera – ojca. Co on przeżywa? Co robi? Czy odczuwa lęk? Czy jego obecność ma wpływ na więzi w związku? Jak zmieniła się jego rola w ostatnich dziesięcioleciach? Celem pracy było przedstawienie ojca jako osoby aktywnie uczestniczącej w porodzie rodzinnym.

Problemy badawcze

1. Jak wygląda profil współczesnego ojca?

2. Czy przygotowanie do porodu ma wpływ na zmniejszenie lęku przed porodem?
3. Czy poród rodzinny wpływa pozytywnie na więzi partnerskie?
4. Czy ojcowie czują się bezradni w sali porodowej?
5. Czy ojcowie wiedzą, co należy do ich zadań podczas porodu?
6. Czy przygotowanie do porodu ma wpływ na to, że wyobrażenia ojców dotyczące przebiegu porodu są bardziej realistyczne?

Hipotezy

1. Współczesny ojciec to mąż w wieku powyżej 30. roku życia.
2. Ojcowie, którzy przygotowywali się do porodu rodzinnego, odczuwali mniejszy lęk przed porodem niż ci, którzy podeszli do tego zadania instynktownie.

3. Wspólny poród wpływa pozytywnie na więzi partnerskie, jeśli decyzja o uczestnictwie partnera została podjęta wspólnie.
4. Partnerzy czują się potrzebni w sali porodowej i mają konkretne zadania.
5. Ojcowie, którzy przygotowywali się do porodu rodzinnego, mieli bardziej realistyczne wyobrażenia dotyczące przebiegu porodu.

Materiał i metody

Materiał badawczy opiera się na analizie badań ankietowych uzyskanych od ojców, którzy brali udział w porodzie rodzinnym.

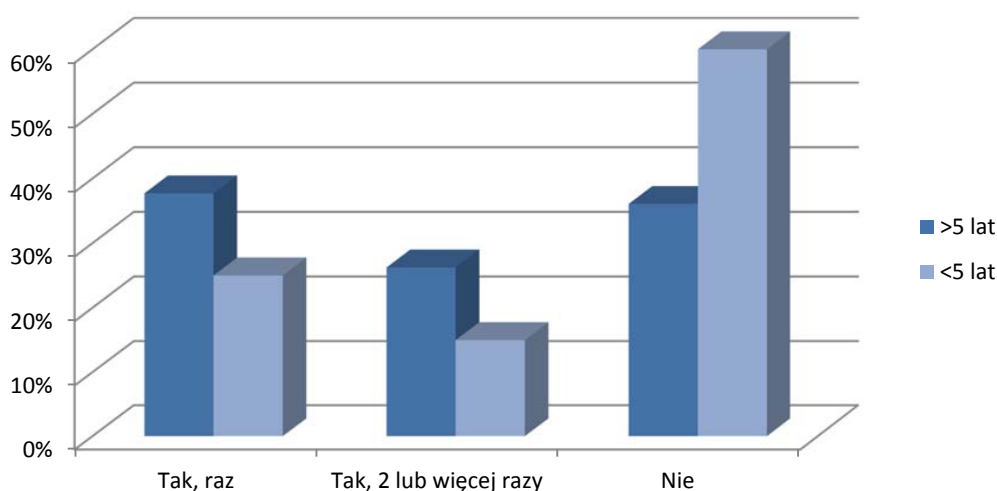
Narzędzie badawcze to własnej konstrukcji kwestionariusz ankiety zbudowany z 25 pytań, który został wypełniony do 3. doby od narodzenia dziecka w Ginekologiczno-Położniczym Szpitalu Klinicznym UM w Poznaniu w grudniu 2015 roku oraz styczniu 2016 roku.

Badaniem objęto grupę 101 ojców, z czego 34 ojców było w wieku do 30. roku życia, a 69 respondentów miało powyżej 30 lat.

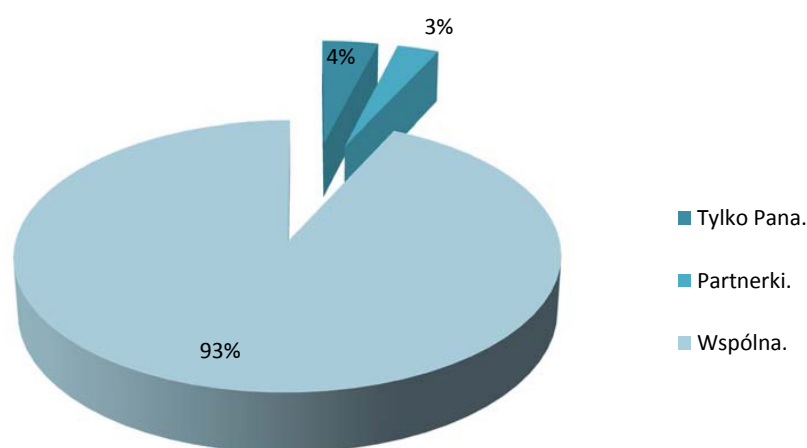
Wyniki

Średnia wieku mężczyzn wyniosła 32 lata. Najstarszy respondent miał 49 lat, najmłodszy zaś – 24 lata. W związku małżeńskim żyje 87% ojców, natomiast 13% – w związku nieformalnym. Respondentów podzielono na dwie grupy względem stażu związku: 40% to związki trwające mniej niż 5 lat, pozostałe 60% to związki powyżej 5 lat. Dla 45% mężczyzn był to pierwszy poród, w którym uczestniczyli (Rycina 1).

Swoją decyzję o obecności partnera przy porodzie pary w większości (54%) podjęły przed ciążą, 42% – w trakcie trwania ciąży, natomiast zaledwie 4% – w szpitalu na oddziale porodowym. Obecność przy porodzie była decyzją wspólną w większości przypadków – takiej odpowiedzi

Rycina 1. Obecność partnera przy porodzie w zależności od stażu małżeńskiego

Rycina 2. Obecność partnera przy porodzie w zależności od osoby podejmującej decyzję

udzieliło 93% ankietowanych mężczyzn. Dane procentowe umieszczono na **rycynie 2**. Warto dodać, że aż w 98% obecność partnera była pożądana przez partnerkę.

Prawie połowa mężczyzn z grupy ze stażem związku powyżej 5 lat nie przygotowywała się specjalnie do tego zadania, gdyż stwierdziła, że instynktownie będzie wiedziała, co robić. Mężczyźni z grupy poniżej 5 lat trwania związku w większym stopniu uczęszczali do szkoły rodzenia oraz przygotowywali się w inny sposób (**Rycina 3**).

Gdy respondenci mieli określić poziom swojego lęku przed porodem w skali od 1 do 10 (gdzie 1 oznacza łagodny lęk, a 10 – ogromny lęk), 33,66% z nich deklarowało, że nie odczuwają silnego lęku. Natomiast 3% przyznało, że ogromnie obawia się porodu.

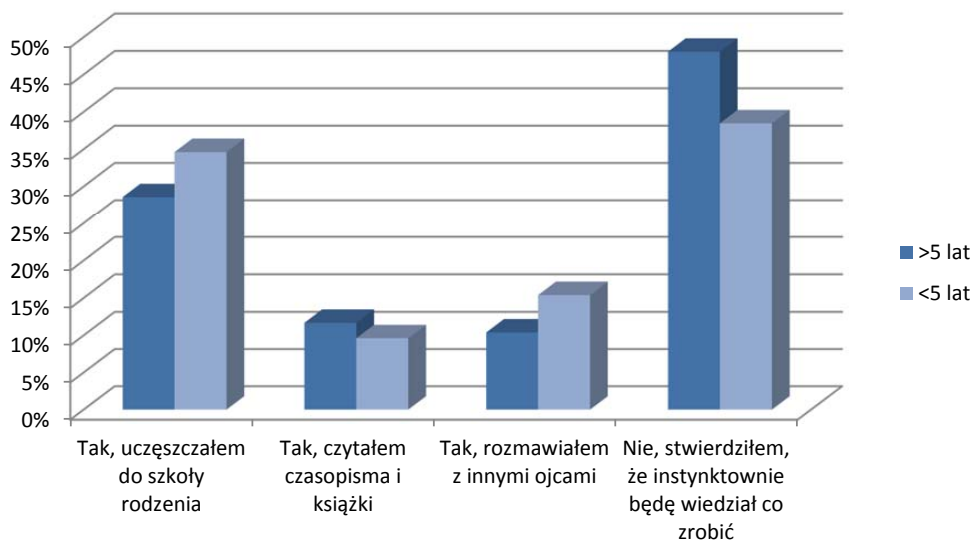
Jednym z problemów badawczych było określenie, w jakim stopniu przeżyty poród pokrywał się z wcześniejszymi wyobrażeniami o nim. W grupie ojców, którzy stwierdzili, że poród pokrywał się całkowicie z wyobrażeniami o nim, przeważali mężczyźni, którzy uczęszczali

do szkoły rodzenia, natomiast w grupie respondentów, którzy odparli, że poród w ogóle nie pokrywał się z wcześniejszymi oczekiwaniami, przeważali mężczyźni bez specjalnego przygotowania do porodu (wyszli oni z założenia, że instynktownie będą wiedzieli, co robić). Większość respondentów oceniła swoją postawę podczas porodu na „książkową”. Dane przedstawiono na **rycynie 4**.

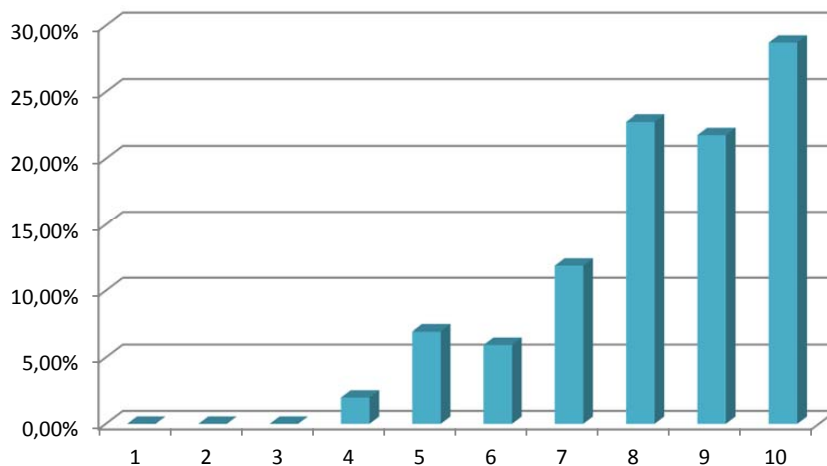
Ojcowie, wypełniając ankiety, mieli określić role, które wypełniali podczas porodu. Przeważająca większość z nich poczuwała się do roli towarzysza i obserwatora (54% oraz 23%), natomiast niewielu mężczyzn scharakteryzowało siebie jako instruktora i trenera (10% oraz 8%).

Następne pytanie, na które odpowiadali respondenci, dotyczyło tego, co symbolizuje dla nich poród (**Rycina 5**).

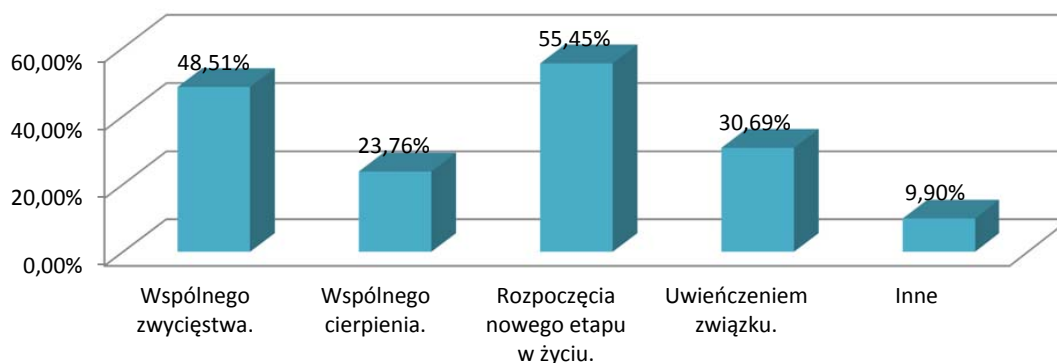
Większość (90%) ankietowanych ojców nie czuła się słabo podczas akcji porodowej, natomiast 10% stwierdziło, że ze względu na to, iż nie są przyzwyczajeni do takich widoków, w lekkim stopniu odczuwało pewien dyskomfort, żaden z nich nie wybrał odpowiedzi jednoznacznie

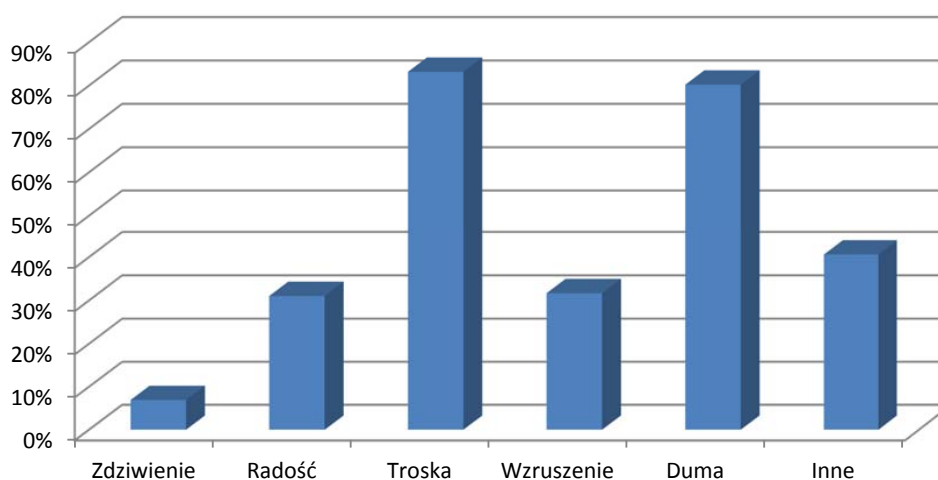
Rycina 3. Przygotowanie partnera do porodu w zależności od stażu małżeńskiego

Rycina 4. Deklarowana postawa ojca w przygotowaniu do porodu

Rycina 5. Symbol wspólnego porodu z perspektywy ojca

Rycina 6. Odczucia ojców podczas pierwszego kontaktu z dzieckiem

Tabela 1. Pogłębienie więzi partnerskich z perspektywy ojca dziecka

Czy Pańska obecność wpłynęła na pogłębienie więzi partnerskich?	N	%
Zdecydowanie tak	55	54,46%
Raczej tak	41	40,59%
Raczej nie	5	4,95%
Zdecydowanie nie	0	0,00%
Razem	101	100,00%

stwierdzającej złe samopoczucie podczas porodu. W sali porodowej panowie czuli się swobodnie.

Głównymi uczuciami, które pojawiły się podczas pierwszego kontaktu z dzieckiem, były radość i wzruszenie, następnie duma i troska, a już bynajmniej nie zdziwienie (Rycina 6).

Aż 49% ankietowanych mężczyzn czuło się bezradnymi z powodu niemożności zmniejszenia bólu ukochanej osoby.

Na pytanie o wpływ obecności przy porodzie na pogłębienie więzi partnerskich panowie udzielili odpowiedzi, które przedstawiono w tabeli 1.

Dla większości respondentów akcja porodowa była czynnikiem, dzięki któremu spojrzeli na swoją partnerkę z innej perspektywy – przeważnie matka dziecka stała się

dla nich bohaterką, jedynie 14% oświadczyło, że jej postępowanie się nie zmieniło.

Kolejnym poruszonym tematem w naszej ankiecie była niechęć seksualna do partnerki po porodzie, do której przyznało się jedynie 5% mężczyzn.

Można by zadać pytanie, czy mężczyzna tak naprawdę jest potrzebny w sali porodowej. Nasze badania wykazały, że obecność partnera przy porodzie zmniejsza poczucie osamotnienia, stresu i strachu u rodzącej w 95% przypadków. Panowie udzielali pomocy psychicznej poprzez trzymanie za rękę (82%), dodawanie otuchy swoją obecnością (89%) oraz nieustanne mówienie do partnerki (55%).

Podczas porodu mężczyźni chętnie podają napoje (94%), wspierają psychicznie (89%), kontrolują sposób

oddychania (60%), pomagają w przyjęciu dogodnej pozycji (61%), masują w okolicy krzyżowo-lędźwiowej (28%). Panowie sami dodali inne propozycje (6%), takie jak: rozmieszanie, pilnowanie, by kobieta miała zamknięte oczy, odtwarzanie muzyki oraz kontrolowanie przebiegu porodu – dbanie o bezpieczeństwo.

Na pytanie standardowo zadawane każdemu świeżo upieczonemu ojcu – „Czy przeciął Pan pępowinę?” – zdecydowana większość, bo aż 81%, udzieliła twierdzącej odpowiedzi.

Zaledwie 2% ankietowanych zdecydowanie żałuje swojej decyzji o obecności przy porodzie i gdyby istniała taka możliwość, zmieniliby oni swoją decyzję, 5% nie umie określić swojego stanowiska, a 93% wyraża zadowolenie z faktu uczestnictwa przy porodzie.

Słowa wdzięczności usłyszało 89% panów.

Dyskusja

Pierwsze wzmianki na temat porodu rodzinnego pochodzą z 1963 roku [1]. Wówczas to Shainess [1] stwierdził, że mąż jest idealną osobą do tego, by towarzyszyć kobiecie i zapewnić wsparcie jako osoba najbliższa. Goodman [1] twierdził, że będzie on nieocenionym wsparciem psychologicznym, nawet jeśli jego rola ograniczałaby się tylko do „bycia”. Wówczas do jego zadań należało wsparcie psychiczne, trzymanie za rękę, dotyk i słowa otuchy. W latach 70. ubiegłego wieku nastąpiła zmiana spojrzenia naukowców na uczestnictwo mężczyzny w porodzie. Uznano, że metody aktywne są dużo bardziej efektywne, bardziej pomagają kobiecie poradzić sobie z nową sytuacją i bólem. Również Steward [1] w 1982 roku propagował idee aktywnego przygotowania do porodu, jak chodzenie do szkoły rodzenia, po to by partner stał się trenerem, instruktorem, mógł udzielić konkretnej pomocy poprzez zrobienie masażu czy dobranie przez rodzącą dogodnej pozycji, a nie tylko odpowiadał za wsparcie psychiczne. Rola współczesnego ojca w opiece nad noworodkiem i jego matką staje się coraz bardziej znacząca, co może być spowodowane wzrastającą aktywnością zawodową kobiet oraz odchodzeniem od patriarchalnego modelu rodziny. Dowodem na to jest wprowadzenie w 2010 roku prawa mężczyzny do urlopu ojcowskiego w wymiarze 7 dni, a od 2012 roku w wymiarze 14 dni, nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 24. miesiąca życia.

Doroszewska [2] kładzie nacisk na zmiany, jakie zaszły w funkcjonowaniu mężczyzn w ostatnich dekadach oraz zauważa, że warto również przyjrzeć się sytuacji, w jakiej został postawiony; podkreśla również rolę położnej w udzieleniu wsparcia i rady młodemu ojcu.

Fijałkowski uważa, że jednym z warunków wspólnego rodzenia jest autentyczna więź łącząca oboje małżonków,

która w trakcie wspólnego przeżywania ciąży i porodu znacznie się umacnia. Więź ta stanowi wielopłaszczyznowy obszar interakcji między żoną a mężem.

Dmoch-Gejzewska i wsp. [3] twierdzą, iż poród rodzinny niewątpliwie wzmacnia więzi partnerskie, wtedy gdy były one silne też przed ciążą. Dodają również, że „Uczestnictwo mężczyzny w porodzie powinno być wyrazem jego świadomego i przemyślanego pragnienia, nie zaś ciekawości czy jedynie wymuszonego »ustępstwa« na rzecz kobiety”. Potwierdzają to również prezentowane badania, w których przeważająca większość par (69%) podejmowała decyzję wspólnego porodu rodzinnego. Podobne zależności uzyskały również Ulman-Włodarz i wsp. [4]. Wiadome jest to, że poród rodzinny nie jest optymalnym rozwiązaniem dla wszystkich par. Dmoch-Gejzewska [3] ostrzega, że może on prowadzić do zaniku pożądania, atrakcyjności seksualnej partnerki, a w konsekwencji – do rozpadu związku. Jednak tego faktu badania własne nie potwierdziły.

Z badań Poręby i wsp. [5] wynika, iż aż 90% ankietowanych przygotowywało się do porodu rodzinnego. Jako formę przygotowania wybierano: wspólne uczestnictwo w szkole rodzenia – 35%, uczestnictwo jednego z partnerów w szkole rodzenia – 5%, samodzielne zdobywanie wiedzy poprzez prasę, telewizję, książki – 50%. Natomiast tylko 10% uznało, że nie potrzebuje specjalnego przygotowania do tego wydarzenia. Podobnie jak w naszych badaniach aż 95% mężczyzn uznało, że podjęliby oni taką samą decyzję co do uczestnictwa przy porodzie w razie kolejnej ciąży partnerki. Analizie poddane zostały również wrażenia wywarłe na partnerze podczas porodu – 80% ankietowanych uznało poród za niezapomniane przeżycie, 60% – za nowe doświadczenie, a u 35% poród wywołał większy szacunek dla kobiet. W naszych badaniach na pytanie o to, czy postrzeganie partnerki uległo zmianie, najczęściej udzielaną odpowiedzią była „tak – stała się dla mnie bohaterką” – 67,33%.

Poręba [5] pisze: „Uczestnictwo ojca w porodzie przejawia się w jego działaniu. Zakres działania może być różnorodny, zależny od prezentowanej postawy wobec wspólnego porodu”. W literaturze [5, 6] wyróżnia się dwie skrajnie odmienne postawy ojców w czasie porodu: bierną (obserwatora, świadka, towarzysza) – 14,4%, i aktywną (trenera, instruktora) – 85,6%. W naszych badaniach ojcowie dziecka pozostający w związku do 5 lat oraz powyżej 5 lat deklarowali postawę partnera – odpowiednio 54% oraz 53%. Badania Poręby i wsp. [5] przeprowadzone w Katedrze i Oddziale Klinicznym Ginekologii i Położnictwa w Tychach Śląskiej Akademii Medycznej wykazują, że 36,8% ankietowanych decyzję o wspólnym porodzie pod-

jęto w pierwszych tygodniach ciąży lub jeszcze przed ciążą – 32,4%, pod koniec ciąży – 19,6%, a w szpitalu – 11,2%. Badanie to wykazuje również, że na zajęcia do szkoły rodzenia uczęszczało tylko 23,6% respondentów. Brak przygotowania do porodu rodzinnego potwierdziło 54,4% ojców. W tych badaniach 83,2% stanowiły pary ze stażem związku poniżej 5 lat. Krótszy staż może prawdopodobnie świadczyć o większym zaangażowaniu uczuciowym małżonków oczekujących pierwszego dziecka. Natomiast wysoki odsetek osób, które uczestniczą w porodzie rodzinnym bez przygotowania, wskazuje na dalszą potrzebę propagowania idei szkół rodzenia jako optymalnej formy przygotowania.

Badania Rykowskiej-Pierzchały i wsp. [7] również skupiły się wokół obecności ojca przy porodzie.

W ciągu ostatnich 15 lat nastąpiły znaczące zmiany w położnictwie [7–9]. W badaniach Rykowskiej-Pierzchały i wsp. [7] grupę badaną stanowiło 110 ojców. Pomiedzy 26. a 30. rokiem było 57,3% respondentów. Ojcowie wyrażali zadowolenie z uczestnictwa w porodzie ze względu na to, że zapewniali bezpieczeństwo i opiekę partnerce – 37%, w mniejszym stopniu swoją decyzję motywowali tym, że będą mogli mieć szybszy kontakt z dzieckiem – 14%, czy fakt, iż będą mogli przeciąć pępowinę – 8%. Aż 95% ankietowanych czuło się potrzebnymi w trakcie porodu i wspomina to wydarzenie w sposób pozytywny. W badaniach tych nie wykazano kluczowej roli szkoły rodzenia w budowaniu poczucia przygotowania do uczestnictwa w porodzie ani poczucia satysfakcji po jego zakończeniu. Badania własne wykazały, że sytuacja ta się zmienia – społeczeństwo dojrzewa do edukacji okołoporodowej. Ciekawy jest jeszcze wniosek wynikający z badań Rykowskiej-Pierzchały i wsp. [7] – wykazano, że główną motywacją do uczestnictwa w porodzie była prośba partnerki, a w dalszej kolejności wewnętrzna potrzeba samego ojca, co w ciągu ostatnich lat zmieniło się znacznie.

Wnioski

1. Współczesny ojciec to mąż w wieku ponad 30 lat.
2. Ojcowie, którzy przygotowywali się do porodu rodzinnego, odczuwali mniejszy lęk przed porodem niż ci, którzy podeszli do tego zadania instynktownie.
3. Wspólny poród wpływa pozytywnie na więzi partnerskie, jeśli decyzja o uczestnictwie partnera została podjęta wspólnie.
4. Partnerzy czują się potrzebni w sali porodowej i mają konkretne zadania.

5. Ojcowie, którzy przygotowywali się do porodu rodzinnego, mieli bardziej realistyczne wyobrażenia dotyczące przebiegu porodu.

Oświadczenia

Oświadczenie dotyczące konfliktu interesów

Autorzy deklarują brak konfliktu interesów.

Źródła finansowania

Autorzy deklarują brak źródeł finansowania.

Piśmiennictwo

1. Chapman LL. Expectant father's roles during labour and birth. *Journal of Obstetric, Gynaecologic and Neonatal Nursing*. 1992;2:114–120.
2. Doroszewska A. Rola współczesnego ojca w opiece nad noworodkiem i jego matką. *Położna Nauka i Praktyka*. 2012;1:30–34.
3. Dmoch-Gajzerska E, Więś M. Znaczenie seksualne partnera w porodzie fizjologicznym. *Położna Nauka i Praktyka*. 2011;3:54–56.
4. Ulman-Włodarz I, Poręba A, Kwiatkowska E, Szafarczyk A. Poród z udziałem ojca – wpływ na kształtowanie więzi w rodzinie. *Kliniczna Perinatologia i Ginekologia*. 2007;3:52–56.
5. Poręba R, Sioma-Markowska U. Analiza postaw ojców w porodzie rodzinnym w materiale Katedry i Oddziału Klinicznego Ginekologii i Położnictwa w Tychach w Śląskiej Akademii Medycznej. *Perinatologia, Neonatologia i Ginekologia*. 2008;2:141–148.
6. Awiatkowska-Freund M, Kawiak D, Preis K. Pozytywne aspekty obecności ojca przy porodzie. *Ginekologia Polska*. 2007;78:476–478.
7. Rykowska-Pierzchała A, Smoleń A, Wisłowska-Stawarczyk M, Wójtowicz M, Jakiel G. Poród rodzinny postrzegany z perspektywy ojca. *Ginekologia Polska*. 2001;72:12.
8. Kaźmierczak W, Fiegler P, Węgrzyn P, Cholewa D. Rola porodu rodzinnego we współczesnym położnictwie. *Wiadomości Lekarskie*. 2006;59:5–6.
9. Berkau A. Wpływ wsparcia i obecności partnera na samopoczucie rodzącej. *Polski Przegląd Nauk o Zdrowiu*. 2015;2:70–75.

Adres do korespondencji:

Agnieszka Berkau
ul. Żniniewiczów 33, 60-475 Poznań
tel.: 694 974 547
e-mail: a.berkau@op.pl

Sara Suchowiak
ul. Podleśna 1, 61-160 Wiórek
tel.: 695 890 173
e-mail: sara.suchowiak@o2.pl